

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2017

EKONOMIE

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

300 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A

VRAAG 1

- 1.1 A
- 1.2 C
- 1.3 A
- 1.4 A
- 1.5 C
- 1.6 D
- 1.7 B
- 1.8 B
- 1.9 B
- 1.10 C

- 1.11 C
- 1.12 B
- 1.13 A
- 1.14 D
- 1.15 A
- 1.16 A
- 1.17 C
- 1.18 B
- 1.19 D
- 1.20 C

AFDELING B**VRAAG 2 MAKRO-EKONOMIE**

- 2.1 2.1.1 A – Opswaai/Uitbreiding/Herstel/Voorspoed
 B – Spits
 C – Afswaai/Inkrimp/Resessie
 D – Depressie

2.1.2 en 2.1.3 Noem 1 punt, Verduidelik 2 punte

2.1.2 Resessie/Afswaai/Inkrimp/Depressie – minder besteebare inkomste vir nuwe skoene/probeer om die lewensduur van die skoene vir solank as moontlik uit te rek/oorweeg goedkoper alternatiewe.

2.1.3 Opswaai/Herstel/Uitbreiding/Voorspoed – 'n skuif van om minderwaardige goedere te koop na normale goedere, dui op 'n styging in reële inkomste/meer besteebare inkomste beteken dat verbruikers na duurder winkels kan oorskakel. Soek vir beter kwaliteit produkte/Werkloosheid verminder.

- 2.2 2.2.1 Die marginale verbruiksgeneigdheid is die toename in verbruik as gevolg van 'n styging in inkomste **OF** Die gedeelte van 'n styging in inkomste wat vir verbruik gebruik sal word.

2.2.2 $1/1\text{-mvg}$
 $= 1/0,3$
 $= 3,33$

2.2.3 Die vermenigvuldiger sal vergroot.
Verduideliking of berekening 2 punte
 $1/1\text{-mvg}$
 $= 1/0,2$
 $= 5$

OF

'n Inspuiting van ekstra inkomste van 'n styging in die mvg van 0,7 tot 0,8 lei tot meer besteding, wat die grootte van die vermenigvuldiger vergroot. Hoe hoër die mvg hoe groter die vermenigvuldigereffek.

2.3 2.3.1 Die rand het van R16,38 tot R13,83 geappresieer.

2.3.2 **Puntetoekenning: Grafiek 6 punte**

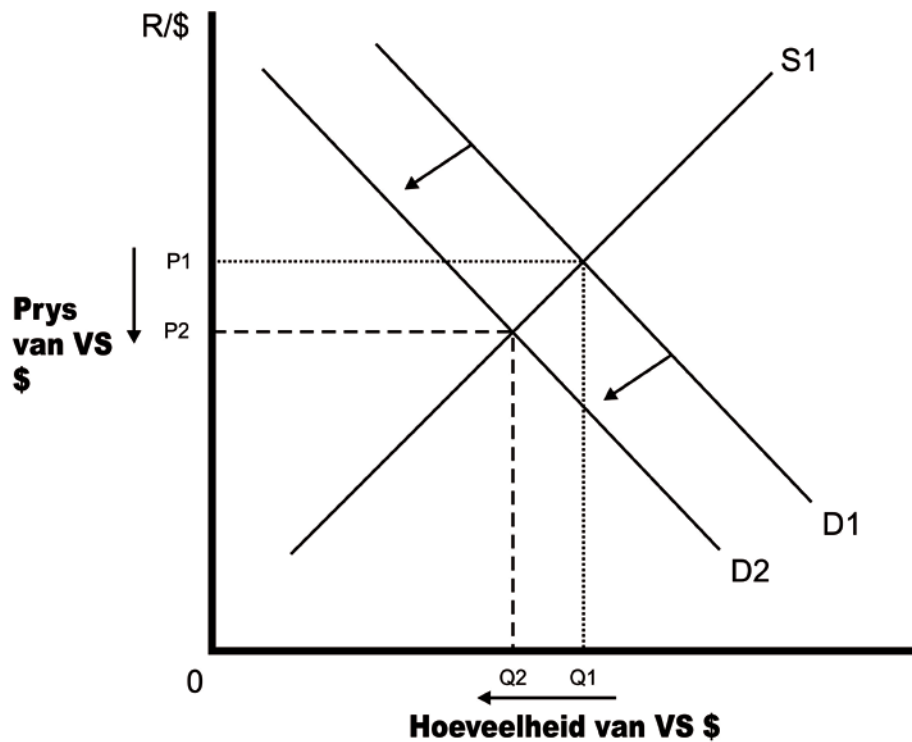
Korrekte skuif van vraag na dollars wat verminder (direk)./Toename in aanbod van dollars.

OF vraag na rand neem toe (indirekte metode)./Afname in aanbod van rand.

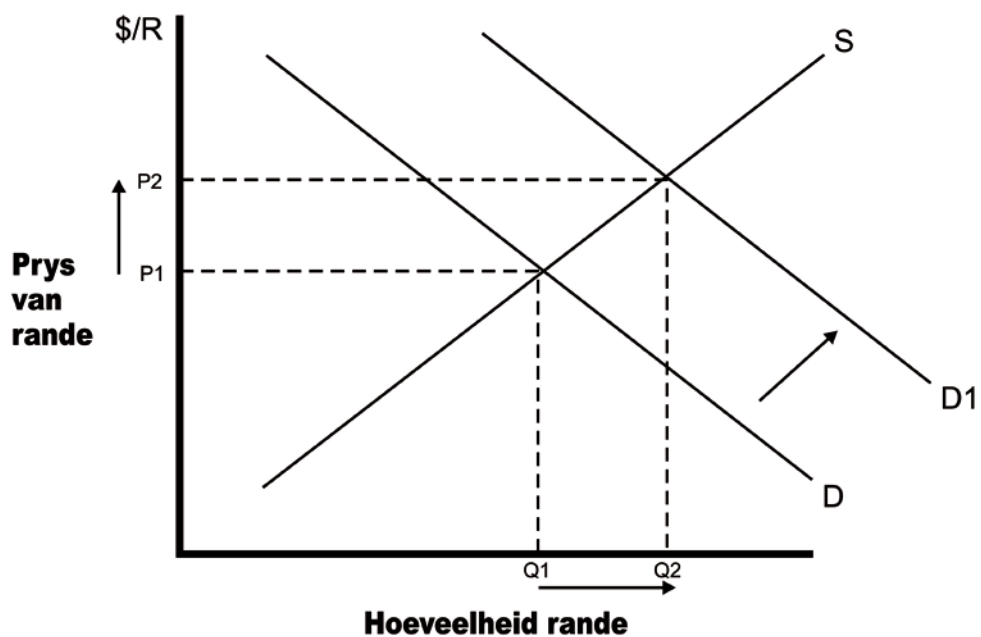
Dui die appresiasie aan.

Korrekte benoeming van asse.

Korrekte benoeming van krommes.

OF

2.4 2.4.1 Malusi Gigaba

2.4.2 Reële BBP is Bruto Binnelandse Produk by konstante pryse. Reële beteken dit is vir prysveranderings aangepas/uitwerking van inflasie is verwyder/inflasie-aangepaste syfer.

OF

Reële Bruto Binnelandse Produk is 'n inflasie-aangepaste meting wat die waarde van alle finale produkte en dienste weerspieël wat binne die grense van 'n land in 'n gegewe jaar geproduseer is. of produksievermoë van 'n land.

2.4.3 Die ekonomie moet gestimuleer word, maar die begrotingstekort beperk dit/SA begroting het 'n tekort.

Hy moet 'n laegroeistrik vermy/lae ekonomiese groei wat tot stadiger groei lei/groei is afwaarts hersien.

2.4.4 **Fiskale beleide:**

Die regering kan geld spandeer. Dit sal verseker dat besighede inkomste kan verdien wat daartoe kan lei dat besteding toeneem wat tot meer werk sal lei. (maks 4)

Die regering kan belastings verlaag. Dit sal verseker dat huishoudings meer geld het om te spandeer/verhoogde indiensname. (maks 4)

Die begrotingstekort sal egter nog groter word, aangesien verlaagde belasting die staatsinkomste kan verminder en deur staatsbesteding te verhoog, sal die begrotingstekort verhoog. (maks 6)

Kredietwaardigheid.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

VRAAG 3 MIKRO-EKONOMIE

3.1 3.1.1 5

3.1.2 Die wet van afnemende marginale nut sê dat die marginale nut van 'n produk of diens afneem wanneer meer daarvan in enige gegewe tydperk gebruik word.

Gee 2 punte indien verduideliking met 'n voorbeeld.

3.1.3 A – 35
B – 114
C – 110

3.2 3.2.1 'n Normale produk is 'n produk waar 'n styging in inkomste 'n styging in die vraag na die produk tot gevolg het/Hierdie produkte sal 'n positiewe inkomste-elastisiteit van vraag hê, bv. sjokolade
'n Minderwaardige produk is 'n produk waarvoor 'n styging in inkomste 'n daling in die vraag na die produk tot gevolg het/Hierdie produkte het 'n negatiewe inkomste-elastisiteit van vraag, bv. brood, meliemeel.

3.2.2 Dit is heel waarskynlik dat die goedkoper handelsmerke/geen-naam-handelsmerke 'n toename in verkope gedurende 'n resessie sal ervaar, aangesien hulle meer bekostigbaar is.

Dit is egter baie onwaarskynlik dat duur sjokolade/luukse handelsmerksjokolade verkope sal verhoog, aangesien verbruikers minder koopkrag gedurende 'n resessie het.

Kan na persoonlike omstandighede verwys.

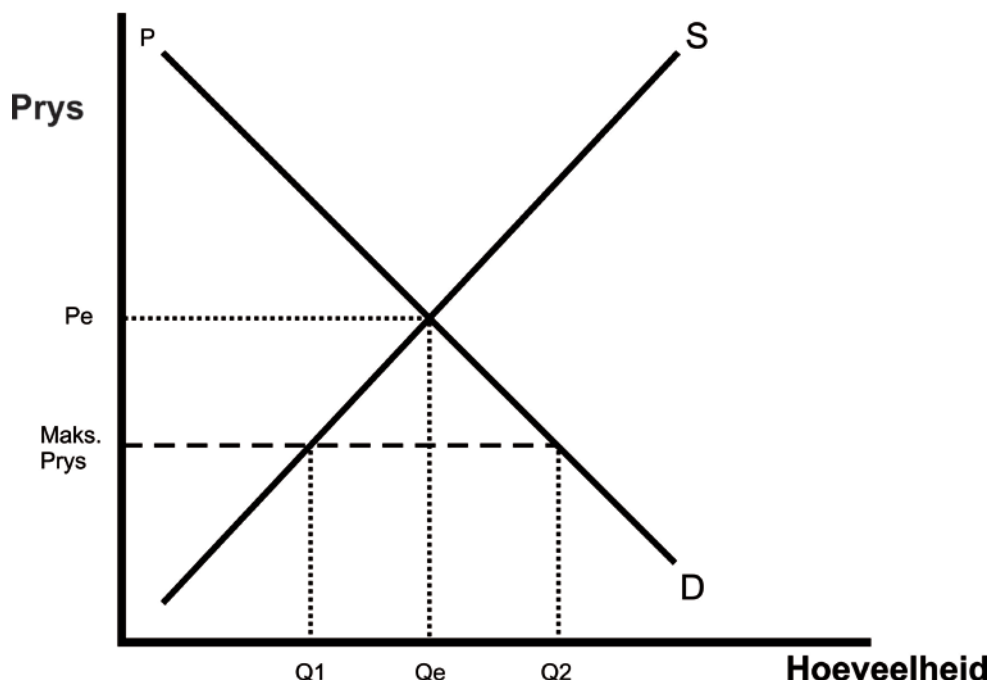
Handelsmerklojaliteit plus verduideliking.

Stem nie saam met gegewe stelling nie – redelike verduideliking.
(maks 4)

Aanvaar enige ander redelike antwoord. Aanvaar vergelyking in tabelvorm.

- 3.3 3.3.1 Basiese voedingstowwe is noodsaaklik vir daaglikse bestaan.
Dit help om armoede te verminder.
Dit verhoog bekostigbaarheid en verseker 'n basiese lewenstandaard.

3.3.2 **Punttoekenning: Diagram 4, Verduideliking 4**

Maks. prys duidelik aangedui. (een punt vir net maks-prys-lyn)
Korrekte benoeming van asse en krommes.

Indien die maksimum prys laer as die ewewigsprys gestel is, sal dit 'n tekort veroorsaak – vraag sal groter as aanbod wees.
Weens die tekort skep dit die aansporing om 'n "swartmark" te ontwikkel waar mense onwettig met die goedere handel dryf.
Nog 'n gevolg van 'n maksimum prys is dat mense gedwing sal word om tou te staan om te probeer om die produk te kry voordat dit uitverkoop.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

- 3.4.1 Reklame
Styging in inkomste
Styging in bevolking
Styging in die prys van plaasvervangers/komplimentêre goedere

3.4.2 **Verduideliking 2 x 2**

Gebrekkige goedere is goedere wat die samelewing dink burgers nie moet verbruik nie of nie te veel verbruik nie, soos kitskos.

Gebrekkige goedere word as "sleg" vir verbruikers beskou.

Die verbruik van gebrekkige goedere kan tot negatiewe eksternaliteite lei, soos vetsug.

Gebrekkige goedere word oorproduseer en oorverbruik.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

3.4.3 Noem 2 punte. Verduidelik 2 punte.

Belasting

Deur belasting op ongesonde voedsel te hef, soos soet drankies en voedsel wat baie vet bevat, kan help om die verbruik daarvan te verminder.

OF

Openbare gesondheidsveldtogte

Deur bewustheid te verhoog, sal die regering probeer om mense te oorrreed om minder ongesonde voedsel te eet as 'n afskrik-middel.

OF

Vermeerder inligting

Die regering kan firmas dwing om inligting oor hul produkte bekend te maak, bv. hoeveel suiker, vet en sout in hul voedsel is.

Meer inligting kan asimmetrie van inligting in die mark verminder en sodoende vraag na kitskos tot die sosiale optimum vlak verminder.

Krediet: Verhoogde regulasie of verskaffing van subsidies met toepaslike voorbeelde.

3.5 Maksimum vier punte per eienskap en verduideliking.

In monopolistiese mededinging is daar baie mededingende produsente.

Daar is baie kitskosrestaurante in Suid-Afrika en daar is baie mededinging in die mark.

Firmas in monopolistiese mededinging differensieer hul produkte (heterogeen).

Elke kitskosketting het 'n ander spyskaart en sommige spesialiseer in verskillende tipes voedsel.

Toetrede tot die mark is moontlik/vry, maar kan moeilik wees om mee te ding weens hewige mededinging.

Daar is hindernisse soos franchisegelde indien 'n franchise gekoop word.

Indien dit egter nie 'n franchise is nie, is daar lae hindernisse tot toetrede – lae kapitaalkoste, geen spesiale kundigheid nie, maar daar is hewige mededinging tussen handelsmerke.

Die monopolistiese mededinger kan nie pryse beheer nie, maar kan 'n premie vir 'n produk vra.

Aangesien die kitskosrestaurante effens gedifferensieerde goedere bied, het hulle 'n mate van prysvasstellingsmag.

Volledige inligting is nie beskikbaar nie, weens mededinging.

Hoewel daar baie inligting vir die verskillende restaurante beskikbaar is, bly dit onvolledig.

Toegang tot inligting is redelik beskikbaar, maar nie volmaak nie.

Faktore van produksie is onbeweeglik

Voorbeeld – franchise ooreenkomste

Produksie van goedere en dienste is hoog

VRAAG 4 EKONOMIESE WERKSAAMHEDE

- 4.1 4.1.1 Die Wêreldhandelsorganisasie is verantwoordelik vir die handelsreëls tussen lande op 'n wêreldwye vlak of amper wêreldwye vlak.

Die WHO help om konflik tussen lande op te los en verskaf forums om oor handelsooreenkomste en die implementering daarvan in te stem. Die WHO wil verseker dat handel so glad en vrylik as moontlik vloei.

Reguleer handel tussen lande

- 4.1.2 Oorvertroue in diamante/Primêre produkafhanklikheid

Volhoubaarheidskwessies, d.i. voorraad wat uitgeput is.

- 4.1.3 Uitvoere sal tot ekonomiese groei lei, wat 'n noodsaaklike toestand is vir ekonomiese ontwikkeling om plaas te vind.

Daar is egter geen waarborg dat ekonomiese groei uiteindelik tot ekonomiese ontwikkeling sal lei nie.

Vir ekonomiese ontwikkeling om plaas te vind, moet die uitvoere tot 'n verbetering in die lewenstandaard van die meerderheid mense lei.

Vir ontwikkeling om in hulpbronryke lande plaas te vind, moet dit die mense van die land baat en hul lewensgehalte verbeter.

- 4.2 4.2.1 Suid-Afrika

- 4.2.2 Noorweë

- 4.2.3 Denemarke en Noorweë Hoë BBP per capita/Lae Gini-koëffisiënt/Hoë MOI

- 4.2.4 BBP per capita neem die gemiddelde inkomste per persoon in aanmerking/lewenstandaard van die bevolking. MOI neem die drie hoofgebiede van ekonomiese welstand in aanmerking: gemiddelde inkomste (BBP per capita), opvoeding en lewensverwagting (gesondheidstandaarde).

Aanvaar vergelyking in tabelvorm.

- 4.2.5 Beter onderwys en opleiding kan vaardigheidsvlakke verbeter, wat arbeidsproduktiwiteit verbeter en totale aanbod verhoog.

Onderwys van 'n beter gehalte of meer toegang tot skole sal algehele geletterdheidskoerse verhoog en dus MOI verhoog.

'n Beter opgevoede populasie is beter ingelig oor gesondheid. Daarom 'n toename in lewensverwagting (maks 4)

- 4.3 4.3.1 Tariewe is belasting wat op ingevoerde goedere gehef word; dit sal die prys van die produk in die plaaslike mark verhoog.

'n Invoerkwota is 'n beperking op die aantal invoere wat in 'n spesifieke land ingebring kan word.

Aanvaar vergelyking in tabelvorm.

- 4.3.2 Tariewe baat binnelandse produsente, maar benadeel plaaslike verbruikers wat 'n hoër prys vir die ingevoerde produk moet betaal as wat hulle kragtens suiwer vryhandel sou.

Hulle penaliseer buitelandse produsente en moedig 'n ondoeltreffende toewysing van hulpbronne aan, plaaslik en wêreldwyd.

Hulle beskerm ondoeltreffende sektore teen mededinging.

Hoewel die stelling meesal waar is, kan daar situasies wees waar op kort termyn tariewe geregverdig kan word om die plaaslike besighede te beskerm.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

- 4.3.3 **Maksimum vier punte per eienskap en verduideliking.**
Beskerming van spesifieke nywerhede/Bevoordeel plaaslike vervaardigers:

Nuutgevestigde nywerhede vind dit baie moeilik om met die goedkoper produksiekoste van lank gevestigde firmas in ontwikkelde lande mee te ding.

Hulle word ook soms aan dumping blootgestel wanneer ander lande goedere onder kosprys verkoop.

Ander nywerhede wat sukkel om mee te ding kan ook beskerm word. (maks. 4)

Verbeter betalingsbalans:

'n Afname in invoere en bevordering van uitvoere kan help om die betalingsbalanse te verbeter.

Invoerbeheermaatreëls help om te voorkom dat die waarde van invoere vinniger as uitvoere styg, wat daartoe bydra dat die ekonomie uitbrei.

'n Surplus op die betalingsbalans het 'n positiewe uitwerking op die wisselkoers. (maks. 4)

Verhoog staatsinkomste:

Om tariewe op invoere te vra, dra by tot die inkomste van die staat, veral in ontwikkelende lande waar die belastingbasis soms beperk is. (maks. 4)

Indiensneming:

Die beskerming van plaaslike nywerhede is 'n belangrike meganisme om werkgeleenthede in 'n land te beskerm.

Daar word geredeneer dat indien plaaslike nywerhede nie beskerm word nie, hulle nie sal kan meeding nie, met die gevolglike verlies van noodsaaklike poste. (maks. 4)

Voorkoming van dumping:

Dumping vind plaas wanneer goedere op buitelandse markte onder kosprys in die oorspronklike land verkoop word.

Ingevoerde goedkoop goedere kan rampspoedig vir plaaslike mededingers en plaaslike werksgeleenthede wees.

Soms is hierdie ingevoerde goedkoop goedere van 'n minderwaardige gehalte. (maks. 4)

Om jou nywerheidsbasis te diversifiseer en na nasionale onafhanklikheid te strewe:

Lande wil nie op invoere van sekere lande staatmaak nie en verkies om in hul eie behoeftes te voorsien, byvoorbeeld die VSA en olie.

Lande beskou ook sekere nywerhede as van nasionale belang, soos energie, voedsel, water en staal.

Lande wil ook die basis van hul uitvoere vergroot en wil nie te afhanklik van sekere goedere wees nie, soos Suid-Afrika met minerale. (maks. 4)

VRAAG 5 KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES EN GEMENGDE VRAE

- 5.1 5.1.1 'n Daling in inflasiekoers/Inflasie wat teen dalende koers styg.
- 5.1.2 PPI het op produksiekoste betrekking. Prys van die goedere wanneer hulle by die fabriekshek uitgaan. (maks 2)
- 5.1.3 Die Phillips-kromme demonstreer 'n omgekeerde verhouding tussen inflasie en werkloosheid, d.i. indien werkloosheid afneem, sal inflasie styg. (maks 2)
- 5.2 5.2.1 Vraagdruk
5.2.2 Kostedruk
5.2.3 Kostedruk
5.2.4 Vraagdruk
5.2.5 Vraagdruk
- 5.3 5.3.1 Die VPI verteenwoordig die koste van die "inkopiemandjie" van goedere en dienste van 'n tipiese of gemiddelde Suid-Afrikaanse huishouding.
Elke produk of diens is "geweeg" om sy relatiewe belangrikheid in die mandjie aan te dui.
- 5.3.2 Die Reserwebank sal nie gelukkig wees nie.
Jaarlikse inflasie is buite die teikengrense van 3-6%./Jaarlikse inflasie is bo 6%.
- 5.4 5.4.1 Die Nasionale Minimum Loon is die minimum betaling per uur/per dag waarop werkers regtens geregtig is.
'n Bestaansloon is 'n loon wat hoog genoeg is om 'n redelike lewenstandaard te handhaaf.
Aanvaar vergelyking in tabelvorm.

5.4.2 Verduideliking maks. 4 punte, Evaluasie 2 punte

- 'n Minimum loon verhoog die inkomste van laag besoldigde werkers.
- 'n Styging sal mense wat minder as die minimum loon verdien die geleentheid bied om hul lewenstandaard te verbeter.
- Om 'n minimum loon bekend te stel, kan egter tot werkloosheid lei en dit kan armoedevlakke verhoog.
- Die uitwerking op relatiewe armoede is nie duidelik nie. Die armste dele van die samelewing is geneig om nie werk te hê nie en staatstoelae te ontvang.

Hulle word nie deur 'n nasionale minimum loon geraak nie.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

5.5 5.5.1 Beroepsonbeweeglikheid

Die regering kan opleidingskemas bekendstel om te verseker dat ongeskooldes vaardighede bekom. Werkers sal waarskynliker 'n ordentlike werk kry wanneer hulle vaardighede het.

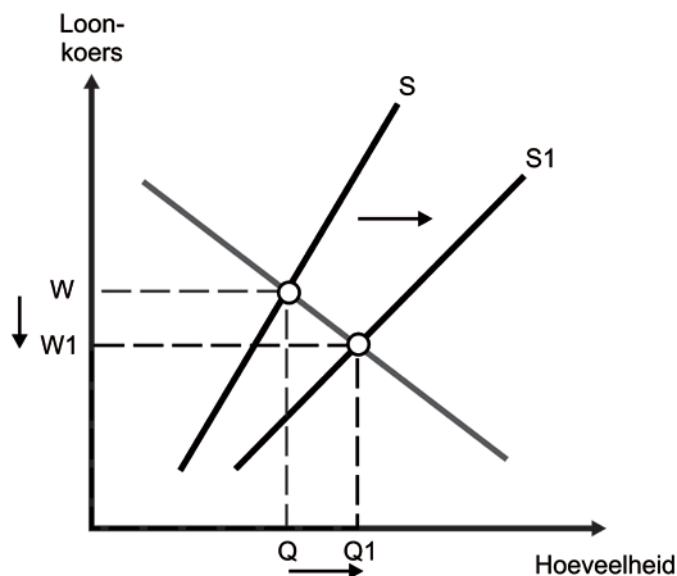
Geografiese onbeweeglikheid

Die regering kan vervoer subsidieer sodat werkers van landelike gebiede na dorpe kan gaan om te werk.

Ligging van strategiese industrieë skep 'n aanvraag.

Toegang tot beter inligting oor werksgeleenthede.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

5.5.2

Puntetoekenning:

Grafiek 6 punte, Ontleding 6 punte

Skuif in arbeidaanbodkromme na regs.

Dui die daling in lone aan en styging in hoeveelheid.

Korrekte benoeming van asse en krommes.

Deur die beweeglikheid van arbeid te verbeter, kan meer mense in 'n sekere beroep werk.

Dit sal daartoe lei dat die arbeidaanbodkromme na regs skuif, aangesien meer werkers in staat en bereid is om te werk.

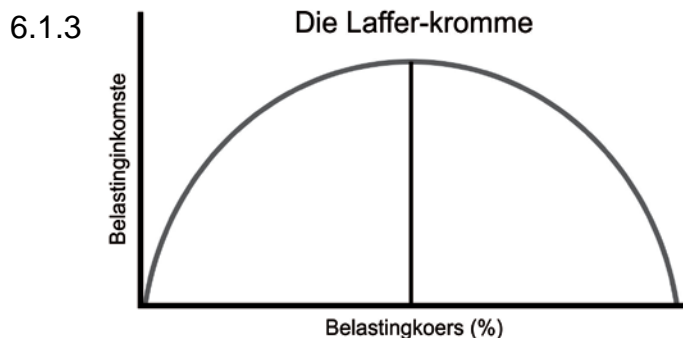
Dit sal daartoe lei dat tot loonvlakke in die bedryf daal.

Kandidate kan punte kry vir 'n goeie verduideliking (maks 4) van verhoogde vaardighede wat 'n verhoogde aanvraag vir arbeid skep, maar geen punte vir grafiek wat toename in aanvraag aandui nie.

AFDELING C**VRAAG 6 DATARESPONS****6.1 6.1.1 Persoonlike inkomstebelasting**

6.1.2 Progressiewe belasting kom voor wanneer diegene op hoër inkomstevlakke 'n hoër persentasie van hul inkomste aan belasting betaal, bv. persoonlike inkomstebelasting.

Regressiewe belasting kom voor wanneer 'n styging in inkomste veroorsaak dat 'n kleiner persentasie van hul inkomste aan belasting afgestaan word, bv. BTW en aksynsregte. OF Mense met laer inkomste betaal 'n hoër persentasie van hul inkomste aan belasting. Aanvaar vergelyking in tabelvorm.

Puntetoekenning: Grafiek 4 punte, Ontleding 4 punte

Teken van die Laffer-kromme.

Korrekte benoeming van asse en krommes.

Die Laffer-kromme stel voor dat daar 'n punt is waar hoër inkomstebelastingkoerse tot 'n daling in belastinginkomste lei omdat mense ophou werk indien belasting te hoog is.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

6.2 6.2.1 Dit is 'n tydperk van **stagnasie in die ekonomie/stadige groei gekombineer met stygende inflasie en stygende werkloosheid.**

6.2.2 Positiewe ekonomiese groei
 Betalingsbalansewewig/Wisselkoersstabiliteit
 Lae werkloosheid of volle indiensneming
 Gelyke/billike inkomsteverdeling
 Lae inflasie of prysstabiliteit

6.2.3 Noem 2 punte, Verduideliking 2 punte (4 × 2)

'n Afname in die koopkrag van die geldeenheid - die verbruiker kan minder met sy/haar geld koop.

Negatiewe invloed op spaargeld en beleggings – moet inflasiekoers met die opbrengs op beleggings vergelyk.

Mense wat van 'n vaste inkomste afhanklik is, word negatief beïnvloed, bv. pensioenarisse.

Dit baat debiteure ten koste van krediteure. Debiteure betaal minder oortyd.

Indien die inflasie van 'n lande hoër is as die van ander lande, sal hy sy mededingende voordeel verloor.

Kan fiskale sleuring veroorsaak – staat ontvang meer belastinggeld (hoër salarisse, hoër belasting).

Kan byvoorbeeld maatskaplike en nywerheidsnurs veroorsaak, as gevolg van voedselinflasie.

Afname in BDI omdat SA as 'n riskante belegging gesien word.

Loonspiraal begin soos hoër lone vereis word. Dit lei tot 'n toename in koste van produksie wat tot 'n toename in pryse lei, wat tot inflasie lei. Kan tot werkloosheid lei as besighede nie die hoër lone kan bekostig nie.

Aanvaar enige redelike antwoord.

6.2.4 Noem 2 punte, Verduideliking 2 punte

Indien die Reserwebank rentekoerse verhoog het, kan hy die inflasiekoers verlaag, maar dit sal ekonomiese groei negatief beïnvloed.

Indien die Reserwebank rentekoerse verlaag het, sal hy die inflasiekoers verhoog, maar dit sal 'n positiewe effek op ekonomiese groei hê.

Aanvaar enige ander redelike antwoord.

6.3.1 Lekkasie**6.3.2 Verduideliking twee punte (4 × 2)**

Bevorder uitvoere.

Verminder invoere deur invoervervangingsbeleide asook invoertariewe. Om rentekoerse te verhoog wat tot minder besteding aan invoere deur plaaslike inwoners lei, maar moedig buitelanders aan om in Suid-Afrika te belê.

Deviesebeheermaatreëls waar daar 'n beperking op die hoeveelheid geld is wat Suid-Afrikaners uit die land kan neem.

Die regering kan buitelandse valuta verkoop en rande koop, en sodoende die rand versterk om invoere goedkoper te maak.

(natuurlik, indien die rand swak was, sou Suid-Afrikaanse produkte goedkoper vir buitelanders wees en ons uitvoere sal ook toeneem).

Bevorder toerisme sodat meer mense SA besoek en geld in SA spandeer.

Enige ander redelike antwoord.

Moet uitbrei op punt om die volle 2 punte te kry.

Totaal: 300 punte